

ETSETB-FME
Introducció a les Matemàtiques de l'Enginyeria

Processos Estocàstics

9 de gener de 2009

temps: 2h 30m

---

1. Siguin X i Y variables aleatòries conjuntament gaussianes, amb valors mitjans $m_X = 1$ i $m_Y = -1$, variàncies $\sigma_X^2 = 1$ i $\sigma_Y^2 = 4$, i coeficient de correlació ρ , $0 < \rho \leq 1$. Calculeu la millor estimació en mitjana quadràtica de $S = X + Y$ donada $T = X - Y$. Calculeu també l'error d'aquesta estimació. Interpreteu el resultat quan $\rho = 1$, i relacioneu-lo, en aquest cas, amb l'estimació de Y donada X .

Resolució: Les variables aleatòries S i T també són conjuntament gaussianes. Per tant, la millor estimació de S donada T és lineal,

$$\hat{S} = \frac{\mu_{11;ST}}{\sigma_T^2}(T - m_T) + m_S.$$

Calculant els diferents paràmetres tenim:

$$\begin{aligned}m_S &= m_X + m_Y = 0, \\m_T &= m_X - m_Y = 2, \\ \mu_{11;ST} &= E(ST) - m_S m_T = E(X^2 - Y^2) = E(X^2) - E(Y^2) = \\ & \sigma_X^2 + m_X^2 - (\sigma_Y^2 + m_Y^2) = 2 - 5 = -3, \\ \sigma_T^2 &= E(T^2) - m_T^2 = E(X^2 + Y^2 - 2XY) - 4 = 2 + 5 - 2E(XY) - 4 = \\ & 3 - 2(\rho\sigma_X\sigma_Y + m_X m_Y) = 3 - 2(2\rho - 1) = 5 - 4\rho.\end{aligned}$$

Així,

$$\hat{S} = \frac{-3}{5 - 4\rho}(T - 2).$$

L'error val

$$\begin{aligned}\epsilon &= E(S - \hat{S})^2 = E((S - \hat{S})S) = E(S^2) - E(\hat{S}S) = E(X^2) + E(Y^2) + 2E(XY) - \frac{-3}{5 - 4\rho}E(ST) = \\ & 2 + 5 + 2(2\rho - 1) - \frac{-3}{5 - 4\rho}(-3) = \frac{16(1 - \rho^2)}{5 - 4\rho}.\end{aligned}$$

Si $\rho = 1$, $\epsilon = 0$ i tenim $S = \hat{S} = -3T + 6$ amb probabilitat 1. En efecte, si $\rho = 1$ es compleix, amb probabilitat 1, que

$$Y = \frac{\sigma_Y}{\sigma_X}(X - m_X) + m_Y = 2(X - 1) - 1 = 2X - 3.$$

Per tant, amb probabilitat 1, $S = X + Y = 3X - 3$ i $T = X - Y = -X + 3$. Així, amb probabilitat 1, $S = 3(3 - T) - 3 = -3T + 6$.

---

2. Sigui A una variable aleatòria discreta que pren els valors 0 i $\pi/2$, cadascun d'ells amb probabilitat $1/2$, i sigui Y una variable aleatòria gaussiana d'esperança 0 i variància σ^2 , independent de A . Definim el procés estocàstic

$$X(t) = Y \cos(t + A).$$

Calculeu la funció valor mitjà i la funció d'autocorrelació del procés $X(t)$. És $X(t)$ estacionari en sentit ampli? Què podeu afirmar sobre l'ergodicitat en valor mitjà del procés?

Resolució: Per a cada t fixat, Y és independent de la variable aleatòria $\cos(t + A)$. Per tant,

$$m_X(t) = E(X(t)) = E(Y \cos(t + A)) = E(Y) E(\cos(t + A)) = 0.$$

D'altra banda,

$$\begin{aligned} R_X(t_1, t_2) &= E(X(t_1)X(t_2)) = E(Y^2 \cos(t_1 + A) \cos(t_2 + A)) = \\ &= E(Y^2) E(\cos(t_1 + A) \cos(t_2 + A)) = \\ &= \sigma^2 \left((\cos t_1 \cos t_2) P(A = 0) + \cos\left(t_1 + \frac{\pi}{2}\right) \cos\left(t_2 + \frac{\pi}{2}\right) P\left(\frac{\pi}{2}\right) \right) = \\ &= \frac{\sigma^2}{2} (\cos t_1 \cos t_2 + \sin t_1 \sin t_2) = \frac{\sigma^2}{2} \cos(t_1 - t_2) = \frac{\sigma^2}{2} \cos \tau. \end{aligned}$$

Com que

$$\lim_{T \rightarrow \infty} \frac{1}{2T} \int_{-T}^T C_X(\tau) d\tau = \lim_{T \rightarrow \infty} \frac{1}{2T} \int_{-T}^T \frac{\sigma^2}{2} \cos \tau d\tau = \lim_{T \rightarrow \infty} \frac{\sigma^2 \sin T}{2T} = 0,$$

$X(t)$ és ergòdic en valor mitjà.

3. Siguin T_1 i T_2 el temps transcorregut fins a la primera i la segona transició, respectivament, en un procés de Poisson de taxa μ .
- Determineu $P(T_1 \leq s, T_2 \leq t)$ per a $0 < t < s$.
  - Determineu $P(T_1 \leq s, T_2 > t)$ per a $0 < s < t$.
  - Amb els resultats anteriors determineu la funció de distribució conjunta $F_{T_1 T_2}(s, t)$. Calculeu també la funció de densitat conjunta $f_{T_1 T_2}(s, t)$. (*Indicació:* considereu l'esdeveniment $\{T_1 \leq s, T_2 \leq t\} \cup \{T_1 \leq s, T_2 > t\}$.)
  - Fent el canvi $X = T_1$, $Y = T_2 - T_1$, calculeu la densitat conjunta $f_{XY}(x, y)$. Deduïu d'aquest resultat que les variables aleatòries X i Y són independents. (Recordeu que, per les propietats del procés de Poisson, X i Y són exponencials de paràmetre μ .)

Resolució: Diem $Z(t)$ al procés de Poisson.

(a) Si $0 < t < s$, es compleix $\{T_1 \leq s\} \subset \{T_2 \leq t\}$. Per tant,

$$\begin{aligned} P(T_1 \leq s, T_2 \leq t) &= P(T_2 \leq t) = 1 - P(T_2 > t) = \\ &= 1 - P(Z(t) = 0) - P(Z(t) = 1) = 1 - e^{-\mu t} - \mu t e^{-\mu t}. \end{aligned}$$

(Noteu que $\{T_2 > t\}$ és l'esdeveniment "0 ó 1 transició en $(0, t]$ " i que $Z(t)$ és una variable aleatòria de Poisson de paràmetre μt .)

(b) Si $0 < s < t$ tenim

$$\begin{aligned} P(T_1 \leq s, T_2 > t) &= P(Z(s) = 1, Z(t) = 1) = P(Z(s) = 1, Z(t) - Z(s) = 0) = \\ &= P(Z(s) = 1) P(Z(t) - Z(s) = 0) = (e^{-\mu s} \mu s) (e^{-\mu(t-s)}) = \mu s e^{-\mu t}. \end{aligned}$$

(Recordeu que $Z(s)$ i $Z(t) - Z(s)$ són variables aleatòries de Poisson, la primera de paràmetre μs i la segona de paràmetre $\mu(t - s)$.)

(c) Trivialment $F_{T_1 T_2}(s, t) = 0$ quan $s < 0$ ó $t < 0$. D'altra banda, el resultat de l'apartat (a) correspon a $F_{T_1 T_2}(s, t)$ per a $0 < t < s$. Finalment, com que

$$P(T_1 \leq s, T_2 > t) + P(T_1 \leq s, T_2 \leq t) = P(T_1 \leq s),$$

tenim

$$F_{T_1 T_2}(s, t) = P(T_1 \leq s, T_2 \leq t) = 1 - e^{-\mu s} - \mu s e^{-\mu t}, \quad 0 < s < t.$$

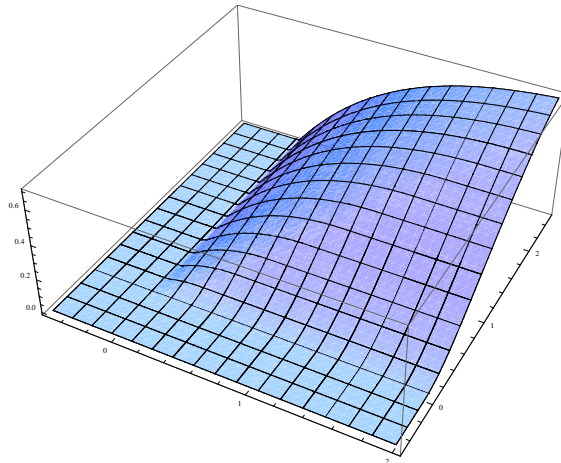

Figura 1: $F_{T_1 T_2}(s, t)$

Derivant respecte a s i t obtenim:

$$f_{T_1 T_2}(s, t) = \mu^2 e^{-\mu t}, \quad 0 < s < t.$$

(d) Les equacions $x = s$, $y = t - s$, defineixen una transformació bijectiva de $\mathbb{R}^2$ en $\mathbb{R}^2$, amb jacobià (en valor absolut) igual a 1, tal que la regió imatge de la regió $\{(s, t) \in \mathbb{R}^2, 0 < s < t\}$ és $\{(x, y) \in \mathbb{R}^2, x > 0, y > 0\}$. Aplicant el teorema del canvi de variable tenim:

$$f_{XY}(x, y) = f_{T_1 T_2}(x, x + y) = \mu^2 e^{-\mu(x+y)}, \quad x > 0, y > 0$$

Per tant,

$$f_{XY}(x, y) = (\mu e^{-\mu x}) (\mu e^{-\mu y}) = f_X(x) f_Y(y),$$

i les variables X i Y són independents.
